

CTCES projektas: daugiakalbystė, dvikalbystė ir socialinė realybė

Audronė Poškienė, Saulė Juzelėnienė

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.sal.0.18.413>

Anotacija. Tarptautinio projekto „Pasienio gelbėjimo tarnybų darbuotojų kalbinės kompetencijos skatinimas“ (toliau straipsnyje CTCES (*Communication Training in Cross-border Emergency Services*)) tikslas — sukurti el. mokymo(-si) priemonę, skatinančią pasienio gelbėjimo tarnybų darbuotojus mokytis kaimyninių šalių kalbų.

Nors projektas paremtas daugiakalbystės (anglų, latvių, lietuvių, lenkų, ispanų, portugalų, prancūzų, vokiečių) skatinimo principu, vis dėlto svarbiausias jo tikslas — skatinti mokytis kaimyninės šalies kalbų. Šiam tikslui, atitinkamai pagal tos šalies pasienio sritis, buvo sudarytos kalbų mokymo(-si) poros: lietuvių–latvių; latvių–lietuvių; lietuvių–lenkų; lenkų–lietuvių; lenkų–vokiečių; vokiečių–prancūzų; ispanų–portugalų. *Lingua franca* (šiame projekte — anglų kalba) buvo sukurta mokymosi metodika ir mokomieji tekstai. Projekto partneriai mokomąją medžiagą vertė, atliko jos socialinę ir kultūrinę lokalizaciją. Nors pradinė projekto idėja buvo įdomi ir skatintina, vis dėlto projekto koordinatoriai neįvertino rytų Europos šalių socialinės realybės: pasienio tarnybų darbuotojų skirtingo išsilavinimo, amžiaus, kaimyninių kalbų mokymosi nemotyvuotumo, nepakankamo kompiuterinio raštingumo ir rusų kalbos paplitusio vartojimo Latvijos, o kai kada ir Lenkijos pasienyje.

Raktiniai žodžiai: *projektas, daugiakalbystė, dvikalbystė, socialinė realybė, mokymas(-sis).*

Įvadas

Pastarojo dešimtmečio įvykiai (ekonominė krizė, gamtos stichijų pasekmės, globalaus atsilimo pasekmės, teroro aktai ir t.t.) pasaulyje iš žmonijos pareikalavo glaudesnio bendradarbiavimo, lanksčių sprendimų priėmimo ir bendros ateities planavimo. Globalizacijos procesai tapo iššūkiu kiekvienai šaliai atskirai ir visam pasauliui kaip visumai. Suaktyvėjusi bendra veikla tarp šalių su skirtinga istorine patirtimi ir kultūriniais palikimu suteikia galimybę ne tik geriau pažinti vieni kitus, bet ir mokytis bei perimti gerą patirtį.

Projektinė veikla, kuri prasidėjo praėjusio amžiaus viduryje, pakeitė pobūdį ir išplėtė taikymo ribas.

Ji analizuojama įvairiais aspektais: kaip vadybinė veikla, reikalaujanti tam tikrų žmonių grupių valdymo kompetencijų, kaip didaktinis objektas, akcentuojant grupių darbą ir individualią atsakomybę, kaip tarpkultūrinė terpė, skatinanti šalių efektyvesnį bendradarbiavimą ir t.t. Ji skatina identifikuoti ir spręsti visuomenės problemas, mobilizuoti reikiamos srities profesionalus. Projektai įtraukia skirtingų kultūrų, kalbų ir vertybių, profesijų ir veiklų žmones, skatina ieškoti įvairių savęs realizavimo galimybių ir išmokyti susitelkti konkrečioms problemoms spręsti.

Šiuolaikiniame pasaulyje daugiakalbystė tampa ne siekiama, bet neišvengiama realybe, kurią aiškiai apibrėžia P. Athanassiou (2006) vasario mėnesio parengtame Europos komisijos komunikate. Dokumentas atskleidžia daugiakalbystės reikšmę ir politiką, nubrėžia naujas strategijas, siūlo tam tikrus veiksmus. Europos Sąjunga išryškina daugiakalbystę kaip vertybę siekiant tarpkultūrinio dialogo, socialinės kohezijos ir klestėjimo. Daugiakalbystė yra vienas iš svarbiausių Mokymosi visą gyvenimą programos, medijų, infor-

macinių technologijų prioritetų, ji vaidina svarbų vaidmenį plėtojant ryšius už ES ribų.

Dvikalbystė nėra akcentuojama ES dokumentuose, tačiau gali egzistuoti individo, šeimos ar visuomenės mąstymo sistemoje (Romaine, 2001, p.8). Autorė cituoja Grosjean ir teigia, kad beveik pusė pasaulio gyventojų yra dvikalbiai. Visuomenė yra heterogeniška ir žmonės įvairiose situacijose pasirenka tas kalbas (nebūtinai gimtąją kalbą), kurios tinkamos kokiam konkrečiam atvejui. Net ir vienakalbių šalių kalbos ekologija dramatiškai pasikeitė, nes padidėjo piliečių mobilumas (Romaine, 2001, p.8), šalių sienų pralaidumas, išplito socialiniai tinklai ir t.t. Kyla klausimas, kaip keičiasi šalių socialinė realybė ir, ar jų skirtumai gali būti trukdys ar iššūkis šalims suartėti.

Išryškėja *straipsnio problema* — įvairių šalių skirtinga, besikeičianti socialinė realybė daugiakalbėje erdvėje, jos lemiami skirtingi bendravimo ir bendradarbiavimo privalumai ir problemos.

Straipsnio objektas — tai tarptautinis Mokymosi visą gyvenimą programos, Leonardo da Vinci paprogramės projektas CTCES. Straipsnyje pagrindžiama projektinės veiklos esmė, logika ir metodologija. Taikomas Atvejo studijos metodas, kuris yra pagrįstas informacijos ir faktų dėstymo logika ir jų interpretacija. Straipsnis apsiriboja aprašomąja atvejo analize, kurios pagrindas — projektas CTCES.

Projekte taikyta mokslinių metodų trianguliacija (ES ir pasienio dokumentų bei mokslinės literatūros analizė, anketa, eksperto interviu, stebėjimas) nuosekliai atskleidžia daugiakalbę aplinką, dvikalbystės egzistavimą ir visuomenės institucijų skirtumus.

Tarptautinis projektas — konkretaus produkto ar paslaugos kūrimas

Nors per pastarąjį dešimtmetį projektinė veikla išsiplėtė, tačiau mokslininkai mano, kad jos teorijos apima gana siauras tyrimų sritis susijusias tik su kai kuriais projekto aspektais. Savanoriškas dalyvavimas projektų veikloje suburia reikiamų kompetencijų žmones. Juos tikslingai veikti motyvuoja galimybė spręsti konkrečią problemą ir praktiškai taikyti gautus rezultatus.

Morris (1994) teigia, kad akademinų interesų projektų, kaip įsipareigojimas grįstos veiklos vystymasis yra gana lėtas. Tam yra įvairių priežasčių ir paaiškinimų, kurie susiję su skirtingomis visuomenės institucijomis ar požiūriu. Apžvelgę projektų valdymo teorijas Blomquist ir Packendorff (1998) tvirtina, kad jos yra apibendrinančios ir joms trūksta empirinio patvirtinimo. Jis taip pat akcentuoja siaurą objekto suvokimą, kad projektas kaip įrankis, o jo vadyba — tai modelių taikymas, kuris padeda planuoti ir kontroliuoti įsipareigojimus. Taigi ryškus poreikis sukurti teorijas grįstas empiriniais tyrimais bei suvienodinti sąvokas (Shenhar, Dvir, 1996).

Kiekvienas tarptautinis projektas — tai kūrybinių minčių raiškos ir inovacinių galimybių raiška. Numatyti bendrą galutinį, daugiakultūrinį rezultatą projekte yra sudėtinga (Ernø-Kjølhede, 2000). Tai gali būti bendra vizija, kuri jungia ne tik skirtingų šalių, kultūrų, bet ir skirtingo išsilavinimo (švietimo sistemos skirtumai), kompetencijų ir kvalifikacijų atstovus. Dalykinius santykius tarp projekto vadovo ir dalyvių lemia asimetrinis žinių apie specifinę, realią šalies partnerės socialinę situaciją pasiskirstymas, t.y., kad joks kompetentingas projekto vadovas negali žinoti kiekvienos šalies socialinio, politinio, ekonominio, kultūrinio ir kitokio savitumo (Ernø-Kjølhede, 2000).

Tradiciniai projekto valdymo modeliai yra susiję su projekto vykdymo etapais: planavimu, monitoringu ir rezultatų įvertinimu. Tokie modeliai vertina projektą kaip laikiną aplinką, kurioje sukuriama produktas arba paslauga. Žodis *laikina* reiškia, kad ta aplinka turi konkrečią pradžią ir pabaigą (Rosenau, Milton, 1981). Projekto kryptis turi telmologinę savybę, kuri išryškina vystimosi procesą nustatytų tikslų kryptimi. Mokslininkas tai vadina trigubu apribojimu, apimančiu veiklos aprašymą, darbų tvarkaraštį ir biudžetą (arba valandinį darbo įvertinimą).

Tradiciniai projektai apibrėžiami dviem ciklais: gyvavimo ir proceso. Pirmasis yra susijęs su konkrečia projekto pradžia ir pabaiga bei numatytais darbais kiekviename projekto etape. Proceso ciklas numato, kaip projektas bus atliktas įgyvendinant inovacijų, planavimo, vykdymo, kontroliavimo ir pabaigimo principus. Tradiciniai modelio ypatumai išryškina hierarchinio vadovavimo poreikį (ten pat).

Naujasis požiūris į projektą skatina sukurti tam tikrą specifinę aplinką, projekto erdvę, kuri nėra susijusi su tiesioginėmis partnerių pareigomis, bet reikalauja kiekvieno projekto dalyvio lankstumo ir kūrybiškumo. Riba tarp pirminės idėjos ir projekto atlikimo proceso išnyksta, nes ieškoma atsakymų

į klausimus, kas yra prasminga, kam tai bus naudinga, kaip tai pritaikyti skirtingomis sąlygomis.

Dar didesnis projekto iššūkis yra tikslinė grupė, kuriai tas produktas ar paslauga yra kuriami. Tai yra realūs žmonės, kurie atlieka tam tikrus socialinius vaidmenis tam tikroje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje. Jie yra pagrindiniai projekto veikėjai, kurie gali pakoreguoti vieną ar kitą projekto etapą, nes gyvenimas nėra eksperimentinė laboratorija, kurioje sąlygos dirbtinai sukuriamos ar palaikomos. Socialinė realybė projekto dalyvių verčia reaguoti į vykstančius pokyčius visuomenėje ir lanksčiai derinti pirminę projekto idėją su besikeičiančia socialine aplinka ar jos dalyviais.

Europos Sąjunga yra ta erdvė, kurioje daugiakultūriškumas ir daugiakalbystė tampa ne iššūkiu, o kasdienybe, kurioje čia ir dabar reikia spręsti problemas, susijusias su tarpkultūrinio bendravimu ir tautinio identiteto išsaugojimu. Europos dokumentai tai skatina daryti per gimtosios kalbos puoselėjimą ir svetimų kalbų mokymąsi (<http://www.eumonitor.net/news/archive/127485>).

2006m. kalbų mokymo politikos aprašas išsamiai išanalizuoja bendrus Europos Sąjungos kalbos politikos principus bei lietuvių kalbos kaip gimtosios, valstybinės ir mokomosios kalbos situaciją. Aprašas akcentuoja kylantį susidomėjimą užsienio kalbomis, kuris tiesiogiai veikia ir gimtąją kalbą (http://www.smm.lt/ugdymas/docs/lkmp/kalbu_politika_internetui.pdf). Svarbu paminėti ir dvipusį ES ir šalių narių daugiakalbio proceso intensyvinimą, būtent gimtosios kalbos, ypač „mažųjų kalbų“ mokymosi ir sklaidos skatinimą. Šios nuostatos ir buvo vienos iš svarbiausių CTCES projekto pirminių postūmių.

Vis dažniau kalbama ir domimasi dvikalbystės problema. Ji nėra šio projekto kertinis akmuo, bet padeda suprasti kaimyninių šalių kalbines problemas. Kyla klausimas, ar dvikalbystė yra asmeninis, ar šalies privalumas, o gal šis reiškinys aktualus tik pasienio regionuose ir mišrioje šeimoje (Nott, 2010). 2005 m. kaimyninių pasienio šalių studija išryškino istorinių ir geografinių faktų bendrumą, kultūrinį ir kalbinį tarpusavio priklausomumą bei komunikacinį suartėjimą (Halink, Raasch, Schmitz-Schwamborn, Schwarz, 2005). Europos pasienio regiono asociacija ir COMENIUS tinklas atliko tyrimus, kurie atskleidė, kad kalba gali būti kliūtis (72 %) siekiant efektyvaus bendradarbiavimo bei atskleidė bendro naujoviško kalbų mokymosi tinklo sukūrimo būtinumą (http://www.interact-eu.net/downloads/720/AEBR_Newsletter_No_0_Languages_and_Borders.pdf). Taigi CTCES projektas turėjo svarias prielaidas ir tvirtą pagrindą 2008 m. pradėti savo veiklą. Jo išskirtinumas yra tai, kad tikslinė grupė — pasienio gelbėjimo tarnybų darbuotojai, kurie, įvykus įvairioms nenumatytoms avarinėms situacijoms, turi operatyviai reaguoti, susikalbėti, darniai koordinuoti veiksmus, priimti sprendimus ir efektyviai veikti siekiant sumažinti nelaimės mastą.

CTCES projektas — realybės atspindys

Akademinės bendruomenės dalyvavimą įvairiuose tarptautiniuose projektuose galima laikyti nauju aukštojo mokslo bruožu, kuris akcentuoja tarpkultūrinį bendradarbiavimą, mobilumą, globalių ir lokalių problemų sprendimą bei gautų rezultatų taikymą realiose gyvenimo situacijose. Šis bruožas iš dėstytojų ir studentų reikalauja naujo požiūrio į akademinę laisvę ir institucijos autonomiją, į mokslinę veiklą ir studijas. Globalios akademinės bendruomenės kūrimas pakeičia studentų ir dėstytojų santykius, o aukštojo mokslo atvirumas tampa būtinybe sėkmingam asmeniniam ir organizacijos vystymuisi.

Atsižvelgiant į Bolonijos deklaraciją „Europos aukštojo mokslo erdvė“ (1999), projektinė veikla yra viena iš priemonių, kuri padeda įgyvendinti iškeltus uždavinius. 2010 m. Bolonijos politikos forumo pareiškimas II (Viena) akcentuoja globalių žinių ir patirties cirkuliavimo galimybes bei aukštojo mokslo institucijų, turinčių skirtingas savitas misijas, dialogą vystant globalią žinių visuomenę (Bologna Policy Forum Statement, 2010). Akademinės bendruomenės narių iniciatyva, tobulėjimas, lankstumas ir atsakomybė gali lemti to vystimosi spartą.

Taigi CTCES projektas atliepia Bolonijos deklaracijoje iškeltas nuostatas ir yra nedidelis žingsnis kuriant globalią žinių visuomenę. CTCES projektas yra vienas iš daugelio tarptautinių Mokymosi visą gyvenimą programos, Leonardo da Vinci „Inovacijų perkėlimo“ paprogramės projektų. Siekiant išlaikyti daugiakultūriškumo ir daugiakalbystės principus, projekte dalyvavo 8 Europos šalys: Didžioji Britanija, Prancūzija, Vokietija, Portugalija, Ispanija, Lenkija, Latvija ir Lietuva. Remiantis šio projekto specifika (kaimynystės principu) šalys buvo suskirstytos poromis: Lietuva–Latvija; Lietuva–Lenkija; Vokietija–Lenkija; Vokietija–Prancūzija; Portugalija–Prancūzija; Portugalija–Ispanija.

Tarptautiniai projektai bendram darbui suburia daugiakultūrę komandą. Projekte dalyvaujančios šalys partnerės turi suprasti ir įvertinti kultūrų, vertybių, normų ir tradicijų skirtumus. Jos turi savitą istorinę patirtį (socialinį kontekstą), kuri nulemia demokratinių šalių modelių įvairovę ar net skirtumus, daro įtaką socialinių institucijų funkcionavimui.

Kiekvienas projektas — tai skirtingų šalių mažas realaus gyvenimo atspindys, kurio tikslas — išryškinti problemą, surasti būdus jai spręsti, t.y. sukurti produktą ar paslaugų sistemą. Šio projekto tikslas — tai el.mokymo(-si) platformos sukūrimas, kuris turėtų padėti aštuonių šalių pasienio tarnybų darbuotojams mokytis kaimyninės šalies kalbos (kalbų poros buvo paminėtos anksčiau). Europos Sąjungos dokumentai akcentuoja kalbų mokėjimą kaip komunikacijos garantą ir kaimyninių šalių glaudinimą. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, pasikeitė pasienio tarnybų veikla — bendravimas ir bendradarbiavimas tarp šalių suaktyvėjo. Nenumatyti įvykiai, avarijos ar stichinės nelaimės vis dažniau pareikalauja bendro šalių susitelkimo ir operatyvaus problemos sprendimo minimizuojant žalą ir nuostolius.

Projektas apjungė ne tik skirtingas šalis, bet ir atstovus iš skirtingų veiklos sričių: universitetų, verslo ir tyrimų organizacijų. Tos pačios problemos sprendimas buvo analizuojamas įvairiais aspektais ir reikalavo lanksčių sprendimų. Pradiniame projekto etape buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra galimybė pasienio tarnybų darbuotojams mokytis kaimyninių (Lietuvos atveju — lenkų ar latvių) kalbų. 2009 m. buvo atliktas tyrimas, naudojant dokumentų analizės ir anketinės apklausos metodus. Pirmoji analizė atskleidė Lietuvos pasienio tarnybų lokalizaciją, jų skaičių ir darbo specifiką. Anketos išryškino anglų kalbos, kaip *lingua franca*, ir kaimyninių kalbų mokėjimo bei vartojimo galimybes.

Tyrimui buvo pasirinktos dvi pasienio tarnybos: gaisrininkų ir greitosios pagalbos, iš viso — 27 respondentai (22 vyrai ir 5 moterys). Jie priklausė šioms amžiaus grupėms: 20–30 metų — 5 respondentai; 30–40 metų — 8 respondentai; 40–50 metų — 14 respondentų. Beveik visų jų požiūris į kalbų mokymąsi buvo teigiamas, tačiau dauguma (20 respondentų) nematė prasmės mokytis kaimyninių lenkų ar latvių kalbų, nes, prireikus, susikalbantys rusiškai, na, o jei mokytis, tai svarbios ir reikalingos rusų ir anglų kalbos. Anketavimo metu paaiškėjo, kad rusų kalba, bendraujant su kaimyninių šalių — Latvijos ir Lenkijos — žmonėmis, atlieka *lingua franca* vaidmenį. Tokią situaciją galėjo lemti daugumos darbuotojų įgytas išsilavinimas sovietiniu laikotarpiu, kuris akcentavo rusų kalbos mokymą(-si). Kyla klausimas, ar galima rasti svarų motyvą, kuris įtikintų tarnybų darbuotojus mokytis kaimyninių šalių kalbų, nors, kaip buvo teigiama anketose, per pastaruosius penkerius metus tarnybų valdžia neorganizavo jokių kalbų mokymų.

Projektų vadybos principai rekomenduoja išsiaiškinti ar numatyti kuo daugiau galimų socialinių, kultūrinių, politinių ar ekonominių trukdžių, kurie galėtų neigiamai veikti projekto įgyvendinimą. Ekonominė krizė pasireiškusi visame pasaulyje skirtingai paveikė kiekvieną šalį ir jos institucijas. Lietuva nebuvo išimtis. 2008 m. pradėjus projektą, buvo sunku numatyti, kam šalis skirs prioritetus, kur pradės taupymo programą, kaip tai paveiks įvairias organizacijas, koks bus nedarbo lygis ir emigracijos banga. Tuo metu visose pasienio tarnybose (kaip ir daugelyje kitų organizacijų) vyko reorganizacijos, susijusios su ekonomine krize. Taigi projektas buvo pradėtas nepalankiu metu, nes darbuotojai stengėsi išsaugoti turimas darbo vietas, o valdžia ieškojo priemonių, kaip sutaupyti lėšų ir sumažinti darbuotojų skaičių. Pasienio tarnybų darbuotojų tarpe vyravo netikrumas ir įtampa.

Kiekvienas projektas turi būti organizuojamas lanksčiai, kad galima būtų išlaikyti pradinę idėją ir koreguoti tik kai kuriuos nenumatytus proceso žingsnius, pasitaikiusius projekto vykdymo metu. Pradinė projekto idėja — sukurti el.mokymo(-si) platformą, skirtą pasienio tarnybų darbuotojams mokytis kaimyninių kalbų — išliko. Dauguma projekto etapų, susijusių su mokymo(-si) priemonės sukūrimu, buvo nuosekliai vykdomi. Specialios paskirties kalbos el. mokymosi priemonė buvo kuriama remiantis keturiais kalbos mokymosi principais: skaitymu, rašymu, kalbėjimu ir klausymu. Kiekvieną iš šių principų įgyvendina atitinkama grupė pratimų

(perskaityti tekstą ir atsakyti į klausimus, įrašyti praleistus teminius žodžius, išklausti įrašą ir įrašyti praleistus žodžių junginius ir t.t.), kurie lavina kalbinius įgūdžius bei plečia žodyną. Anglų kalba buvo tarpininkė, atskaitos taškas, kuria remiantis buvo sudarytas terminų ir posakių žodynas, 3 mokymosi scenarijai („Pandemija“, „Miško gaisras“, „Eismo įvykis tunelyje“), teminiai žodynėliai ir pratimai. Šie scenarijai buvo pasirinkti neatsitiktinai, bet įvertinus Europos pasienio tarnybų darbo specifiką ir pastarąjį dešimtmetį numatytų įvykių ypatumus. Scenarijai — tai tam tikros simuliacinės (realybę imituojančios) situacijos, kurios pasienio darbuotojams turėtų būti gerai žinomos. Remiantis andragogikos principais, suaugusiųjų žmonių mokymas turi būti priartintas prie realaus gyvenimo, realių problemų sprendimo. Nors ne visi scenarijai atitinka Lietuvos realią situaciją („Eismo įvykis tunelyje“), vis dėlto tai sudaro galimybę praplėsti specifinį žodyną ir įsivaizduoti galimą įvykį.

Visa trijų scenarijų medžiaga (tekstai ir pratimai) buvo parengta angliškai, t.y. tekstai ir su jais susiję supratimo, žodyno vystymo, gramatikos ir kt. pratimai buvo sudaryti remiantis anglų kalbos mokymo ypatumais. Kiekviena šalis partnerė turėjo lokalizuoti kiekvieną scenarijų remdamasi savos kalbos ypatumais. Kadangi anglų ir lietuvių kalbos priklauso skirtingoms kalbų grupėms, tai šis procesas vyko ypač atsakingai, ieškant atitikmenų, terminų ir struktūrų. Lokalizacijos procese tekstų, žodynų ir pratimų sudarymo logika turėjo nepakisti, siekiant išlaikyti analogiją visose kalbose.

Atlikus apklausą ir pradėjus rengti mokymo medžiagą kilo problema — medžiaga buvo rengiama mokyti(-is) kalbos(-ų) B1 ir B2 (vidutinis ir aukščiau vidutinio) kalbos mokėjimo lygiais, o Lietuvos pasienio tarnybų darbuotojai anketose nurodė, kad jie tik šiek tiek supranta angliškai (nei lenkų, nei latvių kalbų mokėjimas anketose nebuvo minimas). Projekto tikslas buvo mokyti(-is) ne specialiosios paskirties anglų kalbos, bet akcentuojama kaimyninės šalies kalbos mokymas(-sis). Jeigu Lietuvos pasienio tarnybų darbuotojai neturi nei latvių, nei lenkų kalbų minimalių žinių, tai kaip juos mokyti B1 ar B2 lygiais? Projekto šalys partnerės Portugalija, Ispanija, Vokietija ar Prancūzija nesusidūrė su šiomis problemomis, nes pasienio tarnybų darbuotojai kaimyninę kalbą mokėjo B1 lygiu, o siektinas B2 tapo mokymo(-si) tikslu. Portugalijoje ir Ispanijoje visiems pasienio tarnybų darbuotojams kiekvienais metais yra privalomas 100 valandų auditorinis mokymas, vadinasi, projekte sukurto produkto — el. mokymo(-si) platformos naudojimas šiam tikslui yra vienas iš privalumų. Lietuvoje vyksta profesinio meistriškumo pratybos, tačiau kalbų mokymų nevyksta (tai buvo konstatuojama anketose).

Vis dėlto po ilgo, nuoseklaus, kruopštaus, bendro partnerių darbo projekto produktas buvo sukurtas. Trys scenarijai pateikti aštuoniomis kalbomis, jų prieiga pasiekama adresu <http://ctces.virtual-campus.eu/>.

Paskutiniame projekto etape reikėjo mokyti žmogų, kuris mokėtų naudoti sukurtą priemonę ir galėtų konsultuoti pasie-

nio tarnybų darbuotojus, norinčius mokytis kaimyninių ar bet kurios kitos iš aštuonių projekte dalyvavusių šalių kalbų. Toks tarpininkas galėjo būti specialistas, dirbantis vienoje iš gelbėjimo tarnybų, arba žmogus, gyvenantis tame regione ir dirbantis edukacinį darbą. Kadangi projekto tikslas akcentavo individualaus mokymosi galimybes, todėl specialaus ugdytojo/ mokytojo rengimas nebuvo numatytas.

Pažymėtina dar ir ta problema, kad paties produkto specifiškai reikalauja gelbėjimo darbuotojų kompiuterinio raštingumo įgūdžių ir galimybės naudotis kompiuteriais namuose arba darbe. Pasienio tarnybų darbuotojų veikla nėra kabinetinė, greičiau atvirksčiai — nuolatinė fizinė veikla, reikalaujanti gero pasirengimo ir profesionalumo, siekiant valdyti nenumatytus atvejus ir gyvybei kilusią grėsmę, todėl kiekvieno asmeninė mokymosi motyvacija turi būti skatinama tarnybų vadovybės. Kiekviena organizacija turi savitą skatinimo sistemą, atsižvelgiant į kiekvieno darbuotojo ir bendrus kolektyvo poreikius bei interesus.

CTCES projektas tapo tikru iššūkiu siekiant išlaikyti pagrindinę jo idėją, įgyvendinant tikslus ir motyvuojant darbuotojus. Apibendrinant galima teigti, kad kiekvieno projekto vadybininkas teikdamas pradinę idėją ir priimdamas partnerius, turėtų įvertinti ne tik kultūrinius, bet ir numatyti socialinius skirtumus, kurie gali būti ne tik projektinės veiklos stimulas, bet ir trukdis. Galutinio produkto kūrimas gali netiesiogiai koreliuoti su tiksline projekto grupe ir priversti lanksčiai ir kūrybiškai taikyti rezultatus, atsižvelgiant į kiekvienos šalies partnerės socialinę realybę.

Išvados

1. Šiuolaikinis požiūris į projektinę veiklą akcentuoja pradinės idėjos ir atskirų projekto etapų kūrybišką ir lankstų derinimą.
2. Projekte pasirinkta tikslinė grupė gali daryti įtaką projekto vykdymui.
3. Kiekvienas projektas turi tikslą — sukurti produktą ar paslaugą, kuri būtų naudinga realiose gyvenimo situacijose.
4. Kiekvienos šalies tam tikra socialinė situacija ar realybė gali tik iš dalies atitikti projekte keliamus lūkesčius.
5. Posovietinių ir nebuvo sovietiniame režime šalių socialinė patirtis skiriasi, todėl siekiant bendro tikslo tarptautiniame projekte šis kriterijus turėtų būti įvertintas pradiniam veiklos etape.
6. CTCES projektas — tai el.mokymo(-si) aštuoniomis kalbomis platformos sukūrimas, kuri yra skirta pasienio tarnybų darbuotojų kalbų mokymui bei gali būti naudojama mokant specialios paskirties užsienio kalbų.

Literatūra

1. Athanassiou, P., 2006. The Application of Multilingualism in the European Union. Legal working paper No.2. Prieiga: <http://www.ecb.int/pub/pdf/scplps/ecblwp2.pdf> [žr. 2010 01 03].

2. Blomquist, T., Packendorff, J., 1998. Learning from Renewal Projects: Content, Context and Embeddedness. In Lundin, R. A. and Midler, C. (eds.) *Projects as Arenas for Renewal and Learning Processes*. Norwell, MA: Kluwer, pp.37–46. Prieiga: http://www.lindgren-packendorff.com/Blomquist_Packendorff_1998_bookch.pdf [žr. 2010 01 03].
3. Bologna Policy Forum Statement, Vienna, March 12, 2010. http://www.smm.lt/t_bendradarbiavimas/docs/bp2_Vienna_BPF_Statement.pdf [žr. 2010 01 03].
4. Council Conclusions on a Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training ("ET 2020"). Prieiga: <http://www.eumonitor.net/news/archive/127485> [žr. 2010 01 03].
5. Ernø-Kjølhede, E., 2000. *Project Management Theory and the Management Research Projects*, Denmark: Copenhagen Business School. Prieiga: <http://openarchive.cbs.dk/bitstream/handle/10398/6308/wp32000.pdf?sequence=1> [žr. 2010 01 03].
6. Halink, R., Raasch, A., Schmitz-Schwamborn, G., Schwarz, U., 2005. *Neighbouring Languages in Border Regions* (CD-Rom). Prieiga: http://book.coe.int/EN/popupprint.php?PAGEID=36&lang=EN&produit_alia_sid=1947. [žr. 2010 01 03].
7. Kalbų mokymo politikos aprašas. Kalbų politikos skyrius Strasbūre. Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministerija 2004–2006. Prieiga: http://www.smm.lt/ugdymas/docs/lkmp/kalbu_politika_internetui.pdf [žr. 2010 01 03].
8. *Languages and Borders*. A Newsletter by the Association of European Border Regions and the Languages and Borders Comenius Network (2009). Prieiga: http://www.interact-eu.net/downloads/720/AEBR_Newsletter_No_0_Languages_and_Borders.pdf. [žr. 2010 01 03].
9. Morris, P. W. G., 1994. *The Management of Projects*, London: Thomas Telford House.
10. Nott, M., 2010. *Bilingualism: Personal Advantages and World Benefits*. Prieiga: <http://www.suite101.com/content/bilingualism-personal-advantages-and-world-benefits-a298141>. [žr. 2010 01 03].
11. Romaine, S., 2000. *Bilingualism (Languages in Society)* 2nd edition, England: Merton College, University of Oxford. Prieiga: http://www.amazon.co.uk/Bilingualism-Language-Society-Suzanne-Romaine/dp/0631195394#reader_0631195394. [žr. 2010 01 03].
12. Rosenau, Jr., Milton, R. D., 1981. *Successful Project Management: A Step-by-step Approach with Practical Examples*. California: Lifetime Learning Publications. Prieiga: <http://www.getcited.org/pub/102071012>. [žr. 2010 01 03].
13. Shenhar, A. J., Dvir, D., 1996. *Reinventing Project Management — the Diamond Approach to Successful Growth and Innovation*, Harvard Business School Press.

Audronė Poškienė, Saulė Juzelėnienė

CTCES Project: Multilingual, Bilingual and Social Reality

Summary

The article deals with one particular case (CTCES project) study which helps to reveal the possible cross-cultural and bilingual problems. According to the international project CTCES the participants can face with social reality that can be an obstacle for the final project goal. The world economic crisis and different democratic order of the countries can predetermine the effectiveness of the project as well. Eight countries: Britain, Germany, France, Portugal, Spain, Poland, Latvia and Lithuania have participated in the CTCES project work. These countries have been paired according to the neighboring borders. The English language has been considered to be a lingua franca in the creation of the teaching/ learning material. The research in Lithuania has revealed the reality that the employees of the border services know Russian as the *lingua franca* and do not see any possibility to learn the neighboring language. The teaching material consists of three scenarios (*Forest fire, Tunnel accident, Pandemic*): texts, glossaries and exercises for developing different skills of speaking, writing, reading and listening. The border service is considered to be a social group that makes decisions in various unforeseen and sometimes crucial events on the border. The work of the border services could be more effective and better organized if countries knew the neighboring languages. In this case it could be easier to reach the mutual understanding and better organize the rescue works. CTCES project is the creation of an e-tool enabling the employees of the border services to teach/ learn the neighboring language for special purposes.

Straipsnis įteiktas 2011 01
Parengtas spaudai 2011 03

Apie autoreis

Audronė Poškienė, docentė, Kalbotyros katedra, Humanitarinių mokslų fakultetas, Kauno technologijos universitetas.

Mokslinių interesų sritys: diskurso analizė, tarpkultūrinė komunikacija, edukologija.

Adresas: Gedimino g. 43, LT–44240 Kaunas.

El. paštas: audrone.poskiene@takas.lt

Saulė Juzelėnienė, docentė, Kalbotyros katedra, Humanitarinių mokslų fakultetas, Kauno technologijos universitetas.

Mokslinių interesų sritys: kognityvinė lingvistika, lingvistinė semantika, pragmatika, semiotika.

Adresas: Gedimino g. 43, LT–44240 Kaunas.

El paštas: juzeleniene@gmail.com